

Manželské právo, neplatné a zdánlivé manželství

JUDr. Ing. Radovan Dávid

1. Úkoly:

1. Uveďte, čím se odlišuje vztah založený manželstvím od tzv. nesezdaného soužití, od faktického soužití osob téhož pohlaví a registrovaného partnerství.
2. Vysvětlete, co to je „předodдавkové“ řízení a jaký má význam.
3. Co to je „sňatečná“ způsobilost?
4. Uveďte, jakou formou je možné uzavřít manželství a zda zákon některou z nich preferuje.
5. Posuďte, kdy vzniká manželství a jaký význam má zápis manželství do knihy manželství (matriky).
6. Uveďte, co je neplatné manželství, resp. partnerství. Srovnejte neplatnost podle zákona o rodině, resp. zákona o registrovaném partnerství s neplatností v občanském právu.
7. Co je podstatou *konvalidace*?
8. Uveďte, co znamená „zdánlivé“ manželství a partnerství. Zná rodinné nebo občanské právo termín „zdánlivý“, event. „nicotný“ právní úkon?
9. Uveďte, co je to „manželství na oko“.
10. Jaká mají manželé vzájemná práva a povinnosti? Mají stejná práva osoby žijící trvale bez uzavření manželství? Jak je tomu u registrovaných partnerů?
11. Odlište právo na výživné od práva na úhradu nákladů společné domácnosti.

2. Příklady k řešení:

1) Nezletilá 17letá Markéta Krátká, která byla na žádost rodičů umístěna v dětském domově Paprsek, navázala známost s Tomášem Novotným, 24letým studentem medicíny, synem ústavního lékaře. Po nějaké době otěhotněla. Tomáš Novotný požádal svou snoubenku o roku, neboť se o ni i o společné dítě chtěl postarat. Také chtěl, aby Markéta již nemusela žít v ústavu a aby se dítě narodilo do rodinného prostředí. Jeho rodiče mu nabídli bydlení v nedaleké vilce, kterou zdědili

po příbuzných. Rodiče nezletilé však se svatbou a s odstěhováním své dcery z ústavu nesouhlasili.

Posuďte, jak by se celá věc mohla řešit.

Kdy vzniká sňatečná způsobilost?

Jaké podání byste adresovali soudu? Kdo by jej podepsal?

Jaké postavení budou mít řízení rodiče nezletilé? Je jejich souhlas relevantní?

2) Nezletilá Adéla Pokorná podala návrh, aby jí bylo povoleno uzavřít manželství se zletilým Janem Kolomazníkem. Po provedeném řízení soud návrhu vyhověl a rozsudek o povolení uzavřít manželství nabyl právní moci. Mezi snoubenci však došlo k závažné neshodě a k uzavření manželství nepřistoupili.

Uveďte, zda Adéla Pokorná právní mocí rozsudku o povolení uzavřít manželství nabyla zletilosti, příp. zda může uzavřít manželství s jiným mužem.

3) Sedmnáctiletá nezletilá Bětko Malá podala návrh na povolení uzavřít manželství se zletilým Oliverem Laštůvkou. Uvedla, že mezi nimi existuje již delší dobu silný citový vztah a z tohoto důvodu má jejich manželství dobrou perspektivu svého vývoje. Rodiče nezletilé uvedli, že souhlasí s uzavřením manželství jejich dcery, neboť známost trvá již přes rok, Oliver Laštůvka se jim jeví jako člověk s dobrými povahovými vlastnostmi. Snoubenec nezletilé uvedl, že má k Bětce rovněž silný citový vztah, v blízké době má vyjet na mezinárodní půlroční expedici do Antarktidy, a proto by se rád ještě před odjezdem co nejrychleji s nezletilou oženil.

Posuďte, zda v daném případě byly splněny podmínky pro povolení uzavřít manželství nezletilé navrhovatelce, případně jaké další důkazy by soud měl provést.

4) Šestnáctiletá nezletilá Anna Kovářová podala návrh na povolení uzavřít manželství se zletilým Pavlem Malým. V návrhu uvedla, že se jedná o vážnou známost, která trvá již tři čtvrtě roku a že s Pavlem Malým očekává narození dítěte. Rodiče nezletilé uvedli, že nesouhlasí s tím, aby nezletilá uzavřela manželství, neboť podle jejich názoru ještě není pro manželství zralá a snoubenec není pro nezletilou vhodným partnerem s ohledem na značný věkový rozdíl. Často se spolu hádají, několikrát se stalo, že k nim přišel v podnapilém stavu. Navíc je již dvakrát rozvedený a z každého manželství má jedno dítě. Z těchto důvodů jí vždy ve známosti bránili. Snoubenec nezletilé Pavel Malý uvedl, že se cítí být otcem dítěte, které se má

narodit, a že má k nezletilé silný citový vztah. Popřel, že by se s nezletilou častěji hádal, podle jeho názoru šlo jen o bezvýznamné názorové neshody. Rovněž popřel, že by nadměrně požíval alkoholické nápoje. Po uzavření manželství budou bydlet s nezletilou v domě jeho rodičů, kde jim bude uvolněn dvoupokojový byt. On sám má velice slušný příjem a také jeho rodiče jsou ochotni pomáhat nezletilé s péčí o dítě.

Uvažte, zda v daném případě jsou splněny podmínky pro povolení uzavřít manželství nezletilé navrhovatelce.

5) Nezletilá Alice Pokorná a zletilý Jan Masařík souhlasně prohlásili před osobou vykonávající činnost duchovního registrované náboženské společnosti, že spolu vstupují do manželství, a to veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Oddávající nepřihlédl ke skutečnosti, že nevěstě bylo v okamžiku uzavření manželství *teprve 17 let*, protože církevní manželské právo této církve připouští uzavření platného manželství od 16 let, a přijal souhlasné prohlášení o vstupu do manželství. Nevyžádal si rovněž předložení *osvědčení vydaného matrikou*, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Po uzavření manželství pak Alice Pokorná dodatečně požádala soud o povolení uzavřít manželství.

Uvažte, jak by v daném případě měl soud postupovat:

- a) pokud osvědčení bylo vydáno, ale nebylo pouze předloženo
- b) pokud tzv. předoddavkové řízení vůbec neproběhlo.

6) Snoubenci Jana Krátká a Jiří Minařík souhlasně prohlásili před oddávajícím duchovním Církve československé husitské, že spolu vstupují do manželství. Snoubenka však byla jiného náboženského vyznání než snoubenec, a proto na něj naléhala, aby manželství uzavřeli ještě před duchovním církve Adventisté sedmého dne.

Posuďte, jaký význam by měl církevní obřad uzavřený před církví Adventisté sedmého dne. Kdy došlo k uzavření manželství?

7) Při zápisu manželství uzavřeného církevní formou do matriky bylo z protokolu o uzavření manželství zjištěno, že jeden ze *svědků* nebyl v okamžiku uzavření manželství zletilý. Oddávající duchovní k této skutečnosti nepřihlédl a přijal prohlášení snoubenců o vstupu do manželství.

Uvažte, zda je manželství platné, případně jak by mělo být v této věci postupováno.

8) Rozsudkem okresního soudu bylo prohlášeno za *neplatné manželství* uzavřené mezi Annou Měšťánkovou Pokornou a Jaromírem Měšťánkem z důvodu bigamie. V době od uzavření manželství do právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné se v manželství narodilo jedno dítě, nezl. Anna Měšťánková. Druhé dítě, nezletilý Petr Měšťánek, se narodil dva měsíce po právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné.

Manželé po dobu trvání manželství nabyli ze společných prostředků dům, chatu, osobní vůz a bytové zařízení.

Uveďte, jakým způsobem budou vyřešeny osobní a majetkové vztahy mezi manžely a vztahy k jejich společným dětem.

9) Slečna Lenka Novotná a pan Jan Kovář uzavřeli po velmi krátké známosti manželství. Svatební obřad proběhl bez účasti rodičů a příbuzných pana ženicha, neboť se, jak sám tvrdil, se svou rodinou již léta nestýkal.

Zanedlouho, po narození dítěte, manžel opustil rodinu a nedal o sobě vědět. Na výživu dítěte nepřispěl ničeho. Proto podala paní Lenka Kovářová návrh na úpravu poměrů k nezletilé Monice. V řízení vyšlo najevo, že pan Jan Kovář je „někdo úplně jiný“. Uvedl, že asi před třemi lety mu byly odcizeny veškeré doklady. Jeho občanským průkazem prokazoval „svoji totožnost“ Josef Pokorný. Stalo se tak i při uzavírání manželství.

Uveďte, lze uvést právní stav (matriční zápisy ve věci manželství a otcovství) do souladu se stavem faktickým? Jakým způsobem lze manželství „ukončit“?

10) Paní Andrea Suchá uzavřela manželství teprve nedávno, nicméně po velmi dlouhé známosti. S manželem se znali ze studií, svatbu však delší dobu odkládali, neboť si chtěli nejprve vybudovat kariéru a naspořit nějaké peníze na stavbu společného domu. Oba pracovali pro zahraniční společnosti, často cestovali, žili v cizině, příliš se osobně nevidali, vyjma nákladných dovolených, návštěv u rodičů atd.

Po založení společné domácnosti začala paní Andrea pozorovat u svého muže velké výkyvy nálad a podivné chování. Když se situace vyhrcovala a začalo

docházet i k domácím násilí, uvědomila si, že chování jejího muže není standardní. Ke své hrůze zjistila, že u manžela se začíná projevovat duševní porucha.

Posudte, jak danou situaci řešit (a) bezprostředně a (b) ve vazbě na trvání manželství.

Věnujte se problematice tzv. vykázaní z rodinného obydlí.

Zaměřte se také na majetkoprávní aspekty věci.

11) Manželství mezi Karlem a Kristýnou Novákovou bylo uzavřeno po velmi krátké známosti. Paní Kristýna věděla již od seznámení, že pan Karel trpí závažnou duševní poruchou, nicméně s ohledem na jeho vysoký věk a značný majetek nabídku k sňatku přijala. Svatba proběhla v tichosti, bez příbuzných ženicha i nevěsty. Pan Karel záhy po uzavření manželství zemřel. Posudte statusové i majetkové aspekty věci.

Zabývejte se následujícími variantami příkladu:

- a) příbuzní pana Karla ještě před svatbou „iniciovali“ řízení o zbavení Karla ve způsobilosti k právním úkonům z důvodu Karlovi duševní poruchy. Soud vynesl rozsudek o zbavení Karla ve způsobilosti, který však před jeho smrtí ještě nenabyl právní moci,
- b) příbuzní pana Karla po svatbě „iniciovali“ řízení o prohlášení manželství za neplatné z důvodu Karlovi duševní poruchy. Rozsudek nenabyl ke dni úmrtí Karla právní moci.

12) Pan Václav Mošna podal žalobu na *rozvod manželství*, které bylo uzavřeno teprve před třemi měsíci. Uvedl, že s manželkou si již od začátku manželství nerozuměli a proto opustil společnou domácnost a manželské soužití do budoucna nehodlá obnovit. Manželka u jednání vypověděla, že manželství neplní svoji funkci a svůj souhlas k sňatku hodnotí jako nerozvážený čin.

V řízení vyšlo najevo, že výlučným nájemcem „rodinného“ bytu byl před svatbou pan Václav Mošna, který do bytu nejprve svoji současnou manželku přihlásil jako svoji sestřenicí a až po té si ji vzal. Nyní bydlí se svojí první ženou.

Soud žalobu o rozvod zamítl.

Z odůvodnění se podává, že snoubenci neuzavřeli manželství s cílem vytvořit harmonické, pevné a trvalé životní společenství, ale s cílem zajistit účinky uvedené v § 704 odst. 1 občanského zákoníku, tedy vzniku společného nájmu bytu manžely.

Manželství je neplatné podle § 39 občanského zákoníku, neboť manželství bylo uzavřeno v rozporu s § 1 zákona o rodině a přičítá se dobrým mravům. S ohledem na to, že je manželství neplatné, nemůže být rozvedeno. Dle názoru soudu je na účastnících, aby se domáhali neplatnosti manželství.

Vysvětlete rozdíl mezi neplatností podle občanského zákoníku a neplatným a zdánlivým manželstvím podle zákona o rodině. Uveďte, jakým kodexem se musí soudce řídit. Zná náš právní řád tzv. *manželství naoko*?

13) Žalobkyně Eva Pokorná podala 9. 12. 2004 podala u soudu návrh na určení *výživného manželky* proti svému manželovi Martinovi Pokorném. Uvedla, že s manželem nežijí ve společné domácnosti, protože se dne 1. 6. 2004 odstěhovala do bytu svého přítele. V současné době ona i její přítel pobírají pouze podporu v nezaměstnanosti. Pan Martin Pokorný soukromě podniká a dosahuje velmi vysokých příjmů. Další vyživovací povinnost nemá. Vzhledem k tomu, že hmotná a kulturní úroveň manželů je značně rozdílná, žádá manželka, aby soud rozhodl o výživném manželky ve výši 5.000,- Kč měsíčně od doby, kdy podala tento návrh.

Posuďte oprávněnost návrhu paní Evy za situace, kdy

- (a) opustila svého manžela kvůli jinému muži,
- (b) odchodem ze společné domácnosti řešila problém domácího násilí.

14) Žalobou ze dne 29. 11. 2004 se paní Lenka Michnová domáhala stanovení *vyživovací povinnosti* vůči svému manželovi ve výši 3.800,- Kč měsíčně. V návrhu uvedla, že její průměrný čistý měsíční příjem činí 12.500,- Kč. Z toho hradí veškeré výdaje spojené s užíváním bytu ve výši cca 4.000,-Kč měsíčně, nakupuje potraviny, čisticí prostředky apod. Přesná výše manželova příjmu jí není známa, domnívá se, že činí kolem 16 000,- Kč měsíčně. Uvedla, že manžel z tohoto příjmu hradí leasingové splátky na auto, které však používá pouze pro svou potřebu a odmítá jí čímkoli přispět, protože že je schopna sama se žít.

a) Vysvětlete rozdíl mezi vyživovací povinnostmi mezi manžely a povinností hradit náklad společné domácnosti.

b) Posuďte úspěšnost návrhu.